

**ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПО-
ДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**Zhuk O.I. FEATURES OF PLANNING OF ACTIVITY OF AGRICUL-
TURAL ENTERPRISES**

**Жук О.І. ОСОБЕННОСТИ ПЛАНИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Висвітлено етапи планування діяльності сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано й охарактеризовано ефективність виробництва сільськогосподарських підприємств на пореформеному етапі їх розвитку.

The stages of planning of agricultural enterprises' activities are highlighted. The efficiency of agricultural enterprises' production on the postreforming stage of their development is substantiated and characterized.

Отражены этапы планирования деятельности сельскохозяйственных предприятий. Обоснованно и охарактеризована эффективность производства сельскохозяйственных предприятий на пореформенном этапе их развития.

Ключові слова: виробництво, планування, організація, сільськогосподарські підприємства, агроформування, продукція, структура виробництва.

Key words: production, product planning, organization, agricultural enterprises, agroformations, output, production structure.

Ключевые слова: производство, планирование, организация, сельскохозяйственные предприятия, агроформирования, продукция, структура производства.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку аграрного сектора відбувається адаптація сільськогосподарських підприємств до умов і засад діяль-

ності ринкової системи та забезпечуючих елементів АПК та економіки країни в цілому. Відбуваються організаційні зміни у виробничо-господарській системі аграрних підприємств. Такі трансформаційні перетворення не спроможні вирішити всі проблеми становлення аграрного сектора. Важливим сегментом для проведення трансформаційних перетворень є виробничий процес загалом, і галузева структура як один із його основних елементів зокрема. Однак для ефективного ведення діяльності сільськогосподарських підприємств та оптимальної галузевої структури в них є організація високоефективного сільськогосподарського виробництва, тобто планування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми планування діяльності сільськогосподарських підприємств досліджували такі науковці: Андрійчук В.Г., Батіг А.І., Гудзинський О.Д., Завадський Й.С., Саблук П.Т. та інші, проте дане питання не розглядалося, як процес планування діяльності агроформувань впливатиме на удосконалення галузевої структури виробництва.

Постановка завдання. Висвітлити етапи планування діяльності сільськогосподарських підприємств. Проаналізувати та обґрунтувати ефективність виробництва сільськогосподарських підприємств на пореформеному етапі їх розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впродовж періоду аграрної реформи і на пореформеному етапі змінилась не тільки кількість та назва господарств, але й їх організаційна, виробнича та управлінська структури. Такі зміни в поєднанні з новою аграрною політикою, мали й негативний вплив на функціонування агроформувань (табл. 1).

Дані табл. 1 свідчать, що впродовж аналізованого періоду в цілому по області та на обох територіях (рівнинній та передгірській), зокрема спостерігається зменшення кількості сільськогосподарських підприємств.

Внаслідок розпаювання земель і майна колишніх КСП та створення особистих підсобних господарств, у власності та користуванні аграрних підприємств значно знизилась розміри площ земельних угідь. У 2008 р. цей показник становив 98,9 тис. га, що в 3 рази менше відповідного значення 1990 р.

Таблиця 1. Основні показники функціонування сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області в розрізі територій

Показники	Роки	Рівнинна територія	Передгірська територія	В цілому по області
Кількість підприємств, од.	1990	107	180	300
	2005	82	46	129
	2006	57	27	84
	2007	46	35	81
	2008	62	51	113
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	1990	163,3	109,2	272,5
	2005	41,8	25,1	66,9
	2006	31,7	22,0	53,7
	2007	36,3	25,3	61,6
	2008	62,2	36,7	98,9
Середній розмір агроформувань, га	1990	1526,2	606,7	908,3
	2005	509,8	545,7	518,6
	2006	556,1	814,8	639,3
	2007	789,1	722,9	760,5
	2008	1003,2	719,6	875,2
Частка виробництва у валовій продукції області, %	1990	57,9	42,1	100,0
	2005	53,6	46,4	100,0
	2006	48,2	51,8	100,0
	2007	58,0	42,0	100,0
	2008	63,2	36,8	100,0
Ефективність виробництва (валова продукція на 100 га сільськогосподарських угідь), тис. грн.	1990	126,8*	140,1	131,1
	2005	208,0	301,0	243,6
	2006	327,6	507,4	401,3
	2007	418,3	433,9	424,7
	2008	344,0	339,7	342,4
Продуктивність праці, грн.	1990	5263,8**	5097,5	5100,8
	2005	25758,9	25818,0	25729,3
	2006	35250,9	38548,3	36885,5
	2007	58497,5	43445,2	51072,7
	2008	74832,9	55022,4	66073,8
Рівень рентабельності діяльності господарств, %	1990	25,2	26,3	25,6
	2005	4,3	-0,5	10,7
	2006	5,1	-1,0	12,2
	2007	-9,3	16,9	5,6
	2008	6,2	17,3	11,8

* – розраховано за даними про виробництво валової продукції за 1990 р. в порівнянних цінах 1983 р. у млн. крб.

** – розраховано за даними про виробництво валової продукції за 1990 р. в порівнянних цінах 1983 р. у крб.

Розраховано за даними джерел: [1, с. 6, 7, 9, 16, 92, 93, 96, 98], [2, с. 1, 2, 24], [3, с. 1, 2, 24], [4, с. 1, 2, 24], [5, с. 1, 2, 25].

Основними причинами цього є складні, недостатньо визначені умови функціонування сільськогосподарських підприємств, відсутність фінансових ресурсів та інвестицій в необхідному розмірі, недосконалість цінової політики щодо агропродовольчої продукції [6, с. 23].

Структурний аналіз виробництва валової продукції області свідчить, що господарства рівнинної території одержують більшу її частку. Проте перевага є незначною та інколи, зокрема в 2006 р., ситуація змінюється кардинально. При цьому більша частка виробництва підприємств передгірської частини області означає, що ці господарства функціонують краще.

Детальніший аналіз дозволяє встановити, що агроформування передгірської території, маючи у власності і користуванні близько 37,0 % сільськогосподарських угідь Івано-Франківщини вони виробляють 36,8 % валової продукції регіону (2008 р.). Тоді як господарства низинної частини використовуючи 63,0 % земельних угідь області отримують 63,2 % валової продукції. Такий висновок підтверджується показниками ефективності виробництва (виробництва валової продукції на 100 га) та продуктивності праці, які в агроформуваннях рівнинної частини області є вищими порівняно з господарствами передгірської території. Зокрема в 2008 р. перший показник був вищий на 1,0 %, а другий – на 36 %.

Результативні показники ефективності виробництва, зокрема виходу валової продукції на 100 га сільськогосподарських та продуктивності праці, мають стійку тенденцію до зростання, що є позитивним явищем у розвитку сільського господарства області. Це пояснюється тим, що в складних умовах функціонування та обмеженості матеріально-технічних ресурсів, керівництво агроформувань, оптимізуючи й удосконалюючи процеси господарювання, постійно вишукує можливості для економії та раціонального використання наявних виробничих засобів.

Впродовж аналізованого періоду у табл. 1, у сільськогосподарських підприємствах значно знизився рівень рентабельності їх діяльності (з 25,6 % у 1990 р. до 11,8 у 2008 р.). Негативні тенденції до зменшення прибутковості аг-

роформувань спричинені диспаратетом цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, що не дозволяє агротоваровиробникам забезпечити виробничий процес необхідними матеріально-технічними, паливо-мастильними засобами, добривами; зменшенням розміру і кількості дотацій та інвестицій в сільське господарство, це в свою чергу призводить до недоотримання очікуваного прибутку.

У результаті проведеного аналізу виявлено деякі проблемні аспекти діяльності агроформувань області, які повинні формувати перспективні завдання в процесі розвитку аграрного сектора економіки:

- згорнуте відтворення сільськогосподарської галузі (кількість і розмір аграрних підприємств постійно зменшується, що призводить до поширення дрібнотоварного виробництва);

- рівень рентабельності діяльності агроформувань часто змінюється, наявні збитково діючі господарства;

- відбуваються значні зміни в галузевій структурі виробництва, що свідчить про нестабільність, не налагодженість функціонування суб'єктів господарювання.

Виходячи з вище наведеного, можна стверджувати, що сільськогосподарські підприємства потребують розробки ефективного планування для кожного з них зокрема, правильно розробленої стратегії розвитку підприємства.

Планування на підприємстві – це процес пошуку і використання резервів підвищення ефективності виробництва і вирішення соціальних проблем колективу [7, с. 205].

Вся діяльність сільськогосподарських підприємств мусить обов'язково базуватися на точному і вивіреному знанні потреб цільового ринку і споживчого попиту, оцінці та врахування умов виробництва в найближчий час і на перспективу [8, с. 1].

Основними етапами планування діяльності сільськогосподарських підприємств можна визначити:

1. Розробка стратегії розвитку підприємства для реалізації коротко- та довгострокових цілей;
2. Обґрунтування виробничої програми підприємства відповідно до природно-кліматичних та економічних умов;
3. Організація забезпечення та використання засобів виробництва;
4. Планування використання земельних угідь під посіви сільськогосподарських культур;
5. Планування витрат на виробництво продукції;
6. Визначення собівартості продукції;
7. Планування витрат на управління та обслуговування виробництва;
8. Планування та організація виробництва продукції рослинництва та продукції тваринництва;
9. Організація і планування зберігання та переробки продукції рослинництва та продукції тваринництва;
10. Планування збуту продукції рослинництва та тваринництва;
11. Визначення фінансових результатів.

Правильно здійснене планування діяльності сільськогосподарських підприємств призведе до формування раціональної структури виробництва, дозволить мінімізувати витрати, а також підвищити ефективність діяльності підприємства.

Висновки з даного дослідження. Визначені проблеми функціонування діючих у регіоні агроформувань є основним орієнтиром у процесі постановки наскрізної мети і завдань планування діяльності та стратегії удосконалення галузевої структури сільськогосподарських підприємств – як одного з факторів налагодження високорентабельного, конкурентоспроможного виробництва.

Література:

1. Сільське господарство Івано-Франківської області: Статистичний зб. – Івано-Франківськ: Івано-Франківське обласне управління статистики, 1997. – 221 с.
2. Основні показники господарсько-фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств за 2005 р. (в розрізі районів). – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2006. – 74 с.
3. Основні показники господарсько-фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств за 2006 р. (в розрізі районів). – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2007. – 111 с.
4. Основні показники господарсько-фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств за 2007 р. (в розрізі районів). – Івано-Франківськ: Івано-Франківське обласне управління статистики, 2008. – 121 с.
5. Основні показники господарсько-фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств за 2008 р. (в розрізі районів). – Івано-Франківськ: Івано-Франківське обласне управління статистики, 2009. – 148 с.
6. Месель-Веселяк В.Я. Фінансування виробництва в сільськогосподарських підприємствах / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 18-23.
7. Батіг А.І. Планування та організація діяльності аграрного підприємства: [навч. посібн.] / А.І. Батіг. – К.: Аграрна освіта, 2003. – 425 с.
8. Особливості формування стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств: [електронний ресурс] // www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/12_56804.doc.htm.